

ROMÂNIA
MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII,
TINERETULUI ȘI SPORTULUI
UNIVERSITATEA „VASILE ALECSANDRI” DIN
BACĂU

Str. Calea Mărășești, nr. 157, Bacău, 600115
Tel. ++40-234-542411, tel./ fax ++40-234-545753

www.ub.ro; e-mail: rector@ub.ro

BULETIN INFORMATIV – Ianuarie 2012

Standardele minimale, o provocare pentru mediul academic - Dezbateri preluată integral din Tribuna învățământului Nr. 1131, 23 – 29 ianuarie 2012

Standardele minimale de promovare și atestare – o provocare

O provocare lansată de Tribuna învățământului, dezvoltată de Federația Națională Sindicală Alma Mater într-un demers aplicativ de substanță și de actualitate, a prilejuit o dezbatere profesionistă, constructivă și stimulantă, cu tema *Standardele minimale de promovare și atestare din învățământul superior și cercetare — o provocare pentru mediul academic*, derulată la Casa Universitarilor din București. Simpla trecere în revistă a reprezentării — Academia Română, Autoritatea Națională pentru Cercetare Științifică (ANCS), Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (CNATDCU), Consiliul Național al Cercetării Științifice (CNCS), Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS), Consiliul Național al Rectoților (CNR), universități, institute de cercetare, mass-media — evidențiază competența și autoritatea vocilor care s-au exprimat asupra unor probleme de maximă importanță pentru învățământul superior, ca și pentru școala românească sub toate formele ei, pentru economia națională, ca și pentru evoluția societății noastre. Dezbaterile au constituit o primă etapă dintr-un ciclu de analize bazate pe documentație și expertiză, din care urmează să rezulte o serie de constatări și de propuneri, adresate factorilor decizionali.

Nu poti să faci reformă într-un sistem, sistemul refuză criteriile

În deschiderea reuniunii, președintele Federației Alma Mater, Anton Hadăr (Universitatea Politehnica din București), a reliefat contextul în care se desfășoară aceasta,

reamintind că „de aproape un an, învățământul superior și cercetarea academică au fost supuse unei noi grile de promovare, iar criteriile au stârnit extrem de multe discuții”. Alma Mater, a afirmat liderul federației, manifestă preocupări constante pentru perfecționarea calității profesionale a cadrelor universitare și beneficiind de receptivitatea declarată a ministrului Daniel Funeriu față de implicarea de substanță a acestora în concretizarea și îmbunătățirea actelor normative cu impact în activitatea didactică și de cercetare științifică. „Nu poți să faci reformă într-un sistem dacă sistemul refuză criteriile de aplicare”, a subliniat profesorul Anton Hadăr, referindu-se la faptul că nu pot să fie ignorate numeroasele semnale critice care vin din mediul universitar privitor la noile reglementări de promovare în ierarhia profesională academică și de cercetare. Dincolo de toate acestea, ideea de forță a intervenției introductive a fost aceea că „linia fundamentală pe care trebuie s-o urmeze atât reforma și legislația, cât și observațiile, sugestiile, propunerile venite din mediul de specialitate este că obiectivul general trebuie să fie acela de a avea profesori și cercetători de calitate”.

La rândul său, directorul Tribunei învățământului, Sorin Ivan, a reafirmat interesul pe care l-a receptat față de tema dezbaterii „atât din zona învățământului, cât și din cea a presei, simțindu-se nevoia rezolvării unei tensiuni acutizate”. În opinia sa, este necesară „concentrarea elitei învățământului superior și a cercetării, pentru o dezbateră inițială, destinată fixării și înțelegerii cadrului și imaginii generale a procesului complex și profund de reșezare a valorizării potențialului creator și profesional universitar, precum și pentru o serie de abordări focalizate pe direcții specializate de aplicare a reglementărilor în discuție”. Bazată pe o documentație elocventă pusă la dispoziție de organizatori, dezbateră a oferit un schimb de idei de mare de interes, valorificabile, caracterizate prin câteva trăsături comune: susținerea reformei în domeniul educației și cercetării, promovarea competenței, perpetuarea valorilor recunoscute ale școlii superioare românești, identificarea soluțiilor optime pentru contribuție la dezvoltarea economico-socială.

Reviste cotate ISI și conferințe reflectate în baze de date internaționale care nu pot fi ignorate

Din mulțimea și diversitatea exprimărilor, oferim o selecție, ca reper și factor de continuitate într-o discuție intelectuală deschisă.

Un studiu de caz aplicat la Standardele minimale și obligatorii pentru conferirea titlurilor didactice din învățământul superior, a gradelor profesionale de cercetare-dezvoltare și a atestatelor de abilitare a fost expus de profesorul Ion Marghescu (Universitatea Politehnica din București), cu sublinierea că standardele în discuție, dincolo de aspectul lor specializat, pot fi de interes și pentru studenți,

și pentru agenții economici preocupați de cunoașterea nivelului de competențe ale angajaților. Studiul relevă câteva deficiențe ale noilor reglementări, considerându-se că „vor afecta învățământul nostru pe termen mediu și lung”. Cea mai mare dintre aceste deficiențe este apreciată a fi utilizarea bazei de date ARC, în condițiile în care aceasta a fost creată exclusiv pentru evaluare la nivelul Australiei și doar cu aplicație asupra creației științifice din perioada 2003-2008. Mai mult, participanților la dezbateri le-a fost prezentată informarea direct de la sursă, potrivit căreia această bază de date nu va mai fi utilizată în 2012 nici în țara de origine. Ca soluții pentru evaluare obiectivă au fost aduse în discuție baza de date ISI Thomson și proiectul POS-DRU pentru evaluarea cercetării științifice. S-a insistat asupra necesității luării în considerare a revistelor românești cotate la nivel internațional în urma unui proces laborios și costisitor, precum și a conferințelor internaționale organizate de universități românești, ale căror rezultate se regăsesc în baze de date.

Profesorul Anton Hadăr a adus în discuție înlocuirea în noul sistem de evaluare a factorului de impact cu scorul relativ de influență, contestând această schimbare.

În același spirit, președintele de onoare al Federației Alma Mater, Răzvan C. Bobulescu (Universitatea din București), s-a pronunțat pentru o ierarhizare a citărilor în revistele de specialitate. Cauza revistelor românești a fost susținută și de profesorul Mircea Popa (Universitatea de Medicină și Farmacie Carol Davila din București), admitând că o revizuire și o restrângere a numărului acestora se impun.

Dispariția „revistelor românești în diverse domenii ale științei va duce la moartea limbajului nostru tehnic; va dispărea terminologia tehnică românească!”, a atras atenția profesorul Radu Damian (Universitatea Tehnică de Construcții din București). Susținând, din perspectiva investiției private în educație și cercetare, îmbunătățirea sistemului de evaluare a performanței academice, prorectorul Universității Româno-Americane, Mihai Aristotel Ungureanu, a sesizat o veritabilă respingere, prin noile criterii, a ceea ce înseamnă publicații românești de specialitate.

Un neajuns, în opinia profesorului Ștefan Antohe (Universitatea din București), provoacă noile criterii de evaluare și grupurilor de cercetare. De pe poziția specialistului în științe juridice, profesorul Mihai Floroiu (Universitatea din Craiova) a remarcat modul de aplicare a noilor criterii de evaluare: retroactiv și fără o perioadă de tranziție. O altă critică adusă aceluiași criterii de profesorul Horia Iovu (Universitatea Politehnica din București) a fost lipsa de echilibru, în sensul trecerii de la un caracter anterior permisiv la unul foarte exigent.

Portretul universitarului care ar trebui să se regăsească în sfera de operare a evaluării academice, în opinia profesorului Nicolae Țăpuș (Universitatea Politehnica din București), ar trebui să cuprindă participarea la conferințe internaționale, scrierea de monografii, elaborarea de cursuri universitare, formarea unei școli de cercetare.

Nevoia luării în considerare pentru procesul de evaluare a efortului educațional a fost supusă atenției de profesorul Gina Stoica (Universitatea Politehnica din București), care a subliniat că, din an în an, acest efort este mai mare, din cauză că studenții vin tot mai slab pregătiți din ciclurile inferioare.

Pornind de la distincția dintre cercetarea universitară, cea de institut național de cercetare-dezvoltare și cea de la nivelul Academiei Române, acad. Valentin Vlad s-a referit la misiunile specifice fiecăreia din aceste zone și la necesara reflectare în actele normative: „Nu se face o diferență între diversele tipuri de activități. Activitatea de cercetare are mai multe ramuri. Care sunt lucrurile comune în ceea ce privește cercetarea? Ca să vedem asta, în primul rând, trebuie să ne gândim la sistemul pe care îl avem. Or, noi stabilim criteriile generale fără să pornim de la o analiză de sistem. În primul rând, avem zone întregi care au o misiune și niște obligații naționale, în educație, în cercetare. Întrebarea mea este dacă criteriile care se doresc promovate țin cont de modul în care se urmărește executarea acestor misiuni. După cum se remarcă într-un studiu al Băncii Mondiale, în materie de cercetare avem trei sisteme. Este sistemul universitar, sunt institutele naționale și este sistemul de institute ale Academiei

Române. Fiecare dintre ele are misiuni și practici care au o anumită tradiție.

Există diferențe foarte clare între ce trebuie să facă universitățile și tipul de cercetare care se face în institutele naționale.

Nu toate institutele naționale sunt performante, după cum nu sunt performante nici toate universitățile și nici toate institutele Academiei. Dar au misiuni foarte clare”. Cu trimitere directă la cerința păstrării specificității în aplicarea criteriilor de evaluare, acad. Valentin Vlad a subliniat, în continuare: „Trebuie să vă gândiți că, dacă nu ar exista institutele de tip umanist, probabil că nu am mai avea studiul istoriei vechi, nu am mai avea studiul literaturii române”.

În ansamblu, apreciază acad. Valentin Vlad, legiferarea acestor criterii instituie „o dominare a meschinăriei față de o evaluare care exprimă atitudine și bogăție. Asta e problema pe care o avem —dominația meschinăriei prin această numerologie care nu are nimic științific în ea. Este foarte dificil să aplici scientometria. Trebuie lucrat cu foarte mare prudență și, oricum, folosind anumite forme ale criteriilor cantitative în raport cu cele calitative, care îi oferă persoanei respective demnitate și posibilitatea de dezvoltare. Trebuie apreciat continuu

progresul unui om, și nu făcută o evaluare bazată pe niște numere. Dau câteva exemple de numere care nu reflectă nimic — legarea performanței unui cercetător de factorul de impact sau de influență a unei reviste. În primul rând, revistele internaționale cu factor de impact serios au acest factor nu datorită cercetătorilor români, ci datorită cercetătorilor din America, Germania, Japonia, China. Cercetătorii români au o poziție relativ bine definită în știința internațională. Pe toate domeniile suntem în jurul locului 40; în fizică suntem pe locul 32. Scorul relativ de influență este și mai fals, pentru că este modul în care se citează autorii cei mai buni între ei.

Cum se poate atribui acest scor unei lucrări românești? O altă problemă este cum se face evaluarea activității din lucrările cu mai mulți autori. Aritmetic? Împarți la numărul de autori? Să definești un autor ca principal numai pentru că e primul autor?

Această chestiune care s-a introdus acum, cu autorul principal căruia i se atribuie toate meritele lucrării, este imorală. Într-o echipă trebuie să existe foarte multă generozitate din partea fiecărui membru. Cum s-a putut ca un astfel de criteriu să intervină?”

Creșterea performanței românești în cercetare, a conchis acad. Valentin Vlad, nu este posibilă în actualele condiții de subfinanțare a sistemului: „Cum să crești ca să ajungi la nivelul Europei? Societatea bazată pe cunoaștere trebuie să crească numărul de indivizi capabili să facă știință așa cum trebuie. După părerea mea, în momentul de față este foarte greu cu numai 0,2% din PIB, cât este alocat cercetării de câțiva ani. Sistemul este subfinanțat cronic. Un astfel de sistem este clar că naște numai urâțenie și meschinărie”.

Rectorul Universității Politehnica din București, prof. univ. dr. ing. Ecaterina Andronescu (președinte al Consiliului Național al Rectorilor), a acuzat criteriile în discuție ca având efect negativ „asupra calității procesului de învățământ. Dacă facem acum o evaluare în universități, pentru generația tânără, care vrea să evolueze pe scara ierarhiei didactice, constatăm că foarte puțini îndeplinesc aceste criterii. Ca urmare, pe de o parte, învățământul va fi văduvit de autoritatea unor poziții didactice de grad înalt, pe care nu le vom avea așa de curând. Pe de altă parte, vom asista la o involuție a calității, legată de faptul că cei care doresc să promoveze vor fi mai ales preocupați de scrierea lucrărilor, ca să îndeplinească condițiile de promovare, iar de studenți se vor ocupa într-un plan mai îndepărtat, ceea ce, fără îndoială, este păgubos pentru școală. Principalul nostru obiectiv este educația, așa încât cred că toate aceste criterii de evaluare nu sunt în măsură să adauge un plus la creșterea activităților academice la modul general. Uitându-mă pe criteriile pe domenii, eu cred că suntem departe de a spune că aceste criterii sunt perfect adecvate domeniilor pentru care au fost elaborate. Consider că inadecvarea este o caracteristică a acestor criterii, inclusiv inadecvarea asocierii

domeniilor. Apoi, cred că aceste criterii nu încurajează cercetarea în echipă și formarea echipelor interdisciplinare. Asta mi se pare că este o pierdere uriașă, pentru că domeniile noi și moderne în cercetare presupun echipe interdisciplinare. Or, criteriile mai degrabă cultivă principiile individualismului decât ale unei cercetări de echipă. Aceste criterii ar fi trebuit dezbătute în comunitățile academice”.

Referitor la revistele românești, rectorul Politehnicii bucureștene s-a pronunțat ferm: „Mă atașez cu toată puterea mea la a susține că revistele românești nu trebuie lăsate să moară. Am pornit de la linia 0. Inițial, nu aveam nicio revistă cotate ISI, pentru că nu era această modă, deși aveam reviste extrem de valoroase, pe care le regăseam în baze internaționale. Efortul pe care l-a făcut CNCSIS a fost uriaș, iar acum avem la nivelul de cotație ISI 57 de reviste. Ce facem? Le abandonăm? Am crescut aceste reviste cu eforturi extraordinare, cu eforturi materiale și cu eforturi științifice pe care le-au făcut comunitățile”.

Prof. Ecaterina Andronescu a abordat, de asemenea, problema clasificării universităților: „Legea stabilește că sunt trei tipuri de universități — de educație, de educație și cercetare și de educație și cercetare avansată. Criteriile de evaluare sunt unice. Oare nu cumva ar fi trebuit să orientăm criteriile pe cele trei categorii de universități? Dacă legea stabilește să existe categorii diferite de universități, atunci eu cred că și criteriile ar trebui să fie diferențiate pe cele trei categorii de universități. În afară de asta, observăm că evaluarea universităților se face după niște criterii pe care le anunți astăzi, dar le aplici pentru ceea ce am făcut în urmă.

Dacă ai stabilit niște criterii, atunci dai un răgaz de evaluare și clasificare — trei ani, să zicem (un an este irelevant). Și tot legat de evaluare și de criterii — suntem sufocați de prea multe categorii de criterii, cu care universitatea se confruntă. Avem criteriile cu care mergem la ARACIS, ca să ne evaluăm programele de studii de licență, de masterat și doctorat, avem criteriile pe care ministerul le elaborează pentru evaluarea profesorilor, criteriile ministerului pentru clasificarea universităților. Ar fi bine dacă am reuși să avem un dialog cu ministerul și să stabilim un set de criterii unice, pe care trebuie să le îndeplinim indiferent în ce evaluări vrem să intrăm”.

Susținător activ al reformei și al creșterii calității, profesorul Ioan Dumitrache (Universitatea Politehnica din București) a pornit de la ideea că „trebuie să discutăm întotdeauna într-un context bine precizat, în contextul din România. Părerea personală este că sistemul de învățământ românesc nu este înțeles de cei care lansează astfel de lucruri confuze, că există incoerență în aplicarea Legii Educației, cu consecințe grave asupra evoluției României. Ne putem trezi ca, încetîncet, sistemul de învățământ românesc să fie adus la un

nivel de la care să nu-l mai putem ridica la standardele internaționale. Avem în învățământul superior aproximativ 30.000 de cadre didactice. Nu toate aceste cadre didactice sunt performante. Dar nici nu putem să facem reformă și să obținem profesori performanți de pe un an pe altul. Criteriile de evaluare a calității și a performanțelor trebuie adaptate la domeniu și aplicate coerent, nu de pe o zi pe alta. Timp de trei ani am încercat să facem o evaluare de fond a cercetării și, corelat cu aceasta, pe domenii, să facem evaluarea potențialului pe care îl avem în învățământul superior din punctul de vedere al performanțelor în cercetare. Astfel am realizat exercițiul național pentru evaluarea cercetării, antrenând peste 1.000 de cadre universitare din învățământul superior din toate domeniile. Am identificat 42 de domenii ale științei în care universitățile românești fac cercetare. Am stabilit împreună, în foarte multe întâlniri, care sunt criteriile specifice pentru a evalua performanța în cercetare pentru fiecare domeniu, inclusiv luând în calcul valoarea revistelor și a numărului de citări. Procedura este validată de Comisia Europeană. De asemenea, la exercițiul național de evaluare a cercetării din învățământul superior am invitat 185 de experți, oameni de mare valoare din universități din întreaga lume, inclusiv din Australia, din Statele Unite. Exercițiul a fost apreciat de cei care au venit, au mers în universități, au discutat și s-au exprimat foarte apreciativ față de cele constatate acolo. În condițiile în care există o asemenea activitate foarte intensă, în condițiile în care am stabilit niște criterii, acum constatăm că apar criterii de evaluare a performanțelor în cercetare impuse de oameni care, practic, nu știu ce înseamnă învățământ, nu știu ce înseamnă să evaluezi pe cineva. Putem să tragem concluzia că intenția pe care cineva o dorește cu o astfel de evaluare nu este cea corectă și, în consecință, ne putem aștepta la efecte nedorite pentru sistemul de învățământ românesc”.

Concluziv, Radu Damian a afirmat că „standardele minimale sunt neadecvate unor domenii” și s-a pronunțat „pentru o deschidere către criterii adecvate domeniilor. Trebuie să dăm nu numai vorbe, trebuie să dăm niște propuneri de standarde concrete, care să ia în considerare activitatea științifică”.

F. IONESCU,

I. FOTESCU

Tribuna învățământului Nr. 1131, 23 – 29 ianuarie 2012